

культурном просторанстве / Скрязбина Т.А. // Ценностные приоритеты образования в XXI в. : материалы II Междунар. научно-практ. конф. [2-5 октября 2005 г.], г. Луганск. – Ч. 3. – Москва : Альма-матер, 2005. – С. 101–109.

*Новаковська І.В.
м. Харків, Україна*

МОРАЛЬНІ ЯКОСТІ ФАХІВЦІВ РОБІТНИЧИХ ПРОФЕСІЙ ЯК НЕОБХІДНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Постановка проблеми. У сучасному суспільстві спостерігається зниження морального і духовного рівня. Це не може не викликати занепокоєння, оскільки збереження існуючих тенденцій загрожує суспільству згубними наслідками. Разом з тим важливість зростання морального і духовного рівня людства, як і актуальність самої постановки питання про це – не усвідомлені належним чином [1].

Не даремно говорять, що якщо хочеш дізнатися майбутнє суспільства, то подивись на молоде покоління цього суспільства. Сутність моральних цінностей не змінювалася від Конфуція до наших часів, доповнювався лише їх список, та змінювалося відношення до них та реалізація в житті. Якщо подивитися на нинішній моральний стан української молоді, то одразу ж видно, що мораль серед молоді в занепаді. Коротко і виразно наше сучасне суспільство охарактеризував патріарх Московський і Всієї Русі Алексій II: «Божевільний світ, де панують вовчі закони, де брехня і обман стали нормою поведінки».

Так фундаментальні ідеї морального розвитку особистості висувалися Л. Виготським, І. Коном, Я. Корчаком, А. Макаренком, Ж. Піаже, Г. Песталоцці, Ж.-Ж. Руссо, В. Сухомлинським, та ін. Важливий вклад у розробку теоретичних і прикладних проблем формування моральної свідомості учнів, зокрема її ціннісної, емоційної та когнітивної сфер, внесли праці Л. Артемової, І. Беха, Л. Божович, Б. Кобзаря, О. Романовського, О. Сухомлинської та ін. Питання моральної поведінки як практичної сторони моральної свідомості вивчали І. Каїров, В. Оржеховська, Т. Поніманська, Я. Рейковський, Є. Субботський.

Основна частина. Актуальність проблеми пов'язана саме з аналізом моральних якостей, які необхідно формувати у студентів, враховуючи їх вплив на майбутню професійну діяльність та поведінку суб'єкта, їх взаємодію і здатність до взаємодоповнення та взаємозбагачення. Наявність різних за функціями моральних якостей є своєрідним механізмом поєднання моральної свідомості і поведінки особистості, яка в подальшому складається у професійну компетентність [2].

Термін «компетенція» широко використовується в сучасній методичній літературі. Але разом із тим неможливо не звернути увагу на те, що до сих пір немає чіткого та однозначного визначення цього терміну. Так, наприклад, Е.Ф. Зеєр, О.Н. Шахматова під професійною компетенцією розуміють сукупність знань і вмінь, а також способи виконання професійної діяльності. В.А. Демін визначає компетенцію як «рівень вмінь особистості, який відображає ступінь відповідності конкретній компетенції та який дозволяє діяти конструктивно у соціальних умовах, що змінюються» [5]. В.М. Шепель у визначення компетенції включає знання, вміння, досвід та теоретично-прикладну підготовленість фахівців до використання знань. В.С. Безрукова під компетенцією розуміє «володіння знаннями та вміннями, які дозволяють висловлювати професійно-грамотні судження, оцінки, погляди» [6].

Відомо, що система професійно-технічної освіти займає важливе місце між середньою і вищою освітою. Вона має специфічне завдання – готувати висококваліфікованих робітників для усіх галузей економіки. В майбутньому вона стане обов'язковою базою для здобуття вищої освіти – економічної, технічної, сільськогосподарської. Система професійно-технічної освіти покликана задовольнити різні галузі господарства країни в підготовці робітничих кадрів на рівні сучасних та перспективних вимог, стати одним із важливих засобів реалізації державної політики зайнятості та соціального захисту населення.

Загальновідомо, що основним критерієм ефективності діяльності професійно – технічних навчальних закладів є успішне включення підготовлених ними фахівців робітничих професій у професійну діяльність. Тому дуже важливо розвивати у фахівців робітничих професій моральні якості, які є необхідною складовою професійної компетентності.

У досягненні високого рівня якості підготовки фахівців робітничих професій винятково важливе значення мають державні стандарти професійно-технічної освіти, створені на компетентнісній основі. Значення компетентнісного підґрунтя змісту професійно-технічної освіти полягає в тому, що воно передбачає не тільки формування у фахівців робітничих професій високого рівня професіоналізму, під яким розуміють володіння людиною конкретними технологічними процесами, (професійні вміння, навички, досвід практичної діяльності, знання технологічних процесів), а й розвиток у них моральних якостей (цілеспрямованість, патріотизм, колективізм і гуманізм, почуття обов'язку, взаємодопомога, доброзичливість, співчуття) [4].

Моральні якості – це сукупність усього, що характеризує свідому особистість. Це внутрішні особистісні цінності, які мають зовнішнє вираження. Іншими словами – вираз внутрішнього «Я» через манери та

поведінку. Моральні якості – це найважливіший критерій, за яким нас оцінюють оточуючі люди.

Дослідники (Н. Єфременко, Л. Іванова, Н. Монахов) визначили п'ять основних груп моральних якостей:

- якості, що забезпечують зміст соціальних цінностей та в сукупності забезпечують громадянську спрямованість: світоглядна переконаність, цілеспрямованість, обов'язок, відповідальність, гуманізм, патріотизм, інтернаціоналізм;

- моральні якості, спрямовані на досягнення поставлених цілей та пов'язані з моральною свідомістю, яка керує і коригує їх вияв: ініціативність, енергійність, наполегливість, самостійність, обов'язковість тощо;

- якості, які допомагають контролювати і гальмувати негативні прояви у поведінці: витримка, стриманість, ввічливість, володіння собою;

- якості, що певною мірою допомагають швидше досягати мети і зосередити увагу переважно на змісті вчинків: діловитість, уміння вибудовувати моральний досвід особистості;

- якості, які сприяють самовдосконаленню і створенню позитивної моральної сфери подальшого розвитку особистості: здатність до самооцінки, самокритичність, вимогливість до себе, справедливе ставлення до інших [2].

Розглянемо моральні якості фахівця робітничої професії «Перукар». Справжній перукар – особистість, наділена особливими моральними якостями. Для нього важливою є якість обслуговування, тому основний зміст роботи не може зводитися тільки до заробітку. Справжнього перукаря характеризують естетичність, ввічливість, шанобливість, терплячість, здатність до компромісів, позитивне ставлення до клієнта і своїх обов'язків, самоконтроль, дисциплінованість, охайність, креативність, працьовитість, гумор і чарівність, комунікабельність, акуратність. Це найпоширеніша і доступна спеціалізація. Цей фахівець не тільки стриже, фарбує, сушить і завиває волосся, але й майстерно використовує машинку і фен, знає особливості хімічних розчинів фарб і їх біологічний вплив на людину. Перукар працює і з жінками, і з чоловіками, і з дітьми. Кожна людина вдається до послуг перукаря сподіваючись, що він зробить їй вишукану зачіску, створить неповторний образ на основі професійних знань і вмінь, вимог сучасної моди, професійного досвіду та особистого смаку. Створення красивої сучасної зачіски – справа непросте. Перукар моделює загальну гармонію ліній з урахуванням індивідуальності кожної людини. Перукарем може стати людина з творчою натурою і розвинутим естетичним смаком. У наш час професія перукаря є надзвичайно популярною серед учнівської молоді [3].

Навчають фахівців цієї професії у професійно-технічних закладах освіти, які є складовою системи освіти України, і що є комплексом педагогічних і організаційно-управлінських заходів, спрямованих на забезпечення оволодіння громадянами знаннями, уміннями і навичками в обраній ними галузі професійної діяльності, розвиток компетентності та професіоналізму, виховання загальної і професійної культури.

Професійно-технічна освіта забезпечує здобуття громадянами професії відповідно до їх покликань, інтересів, здібностей, а також допрофесійну підготовку, перепідготовку, підвищення їх кваліфікації.

Система професійно-технічної освіти складається з професійно-технічних навчальних закладів незалежно від форм власності та підпорядкування, що проводять діяльність у галузі професійно-технічної освіти, навчально-методичних, науково-методичних, наукових, навчально-виробничих, навчально-комерційних, видавничо-поліграфічних, культурно-освітніх, фізкультурно-оздоровчих, обчислювальних і інших підприємств, установ, організацій та органів управління ними, що здійснюють або забезпечують підготовку кваліфікованих робітників.

Професійно-технічна освіта здійснюється у професійно-технічних навчальних закладах за денною, вечірньою (змінною), очно-заочною, дистанційною, екстернатною формами навчання, з відривом і без відриву від виробництва та за індивідуальними навчальними планами.

Випускнику професійно-технічного навчального закладу, який успішно пройшов кваліфікаційну атестацію, присвоюється освітньо-кваліфікаційний рівень «кваліфікований робітник» з набутої професії відповідного розряду (категорії). Випускнику, який закінчив відповідний курс навчання в акредитованому вищому професійному училищі, центрі професійно-технічної освіти певного рівня акредитації, може присвоюватись освітньо-кваліфікаційний рівень «молодший спеціаліст».

Програма курсу в професійно-технічному навчальному закладі складена з урахуванням вікових особливостей учнів старшого шкільного віку і розрахована на вищий рівень, перший та другий роки навчання. Програма складається з 7 розділів, кожен із яких є завершеним за змістом курсом. Деякі профільюючі розділи вивчаються на протязі двох років. Програмою передбачено засвоєння теоретичних знань і практичних умінь та навичок.

Метою програми є формування компетентностей особистості у процесі допрофесійної підготовки за професією перукаря. Основні завдання програми полягають у формуванні таких компетентностей:

- пізнавальної – поглиблення знань учнів із базових предметів, ознайомлення з особливостями професії, основами перукарської справи;
- практичної – формування професійних умінь і навичок догляду за волоссям, підбору сучасних стрижок, оформлення зачісок;

– творчої – набуття досвіду власної творчої діяльності, вміння і досвіду роботи з людьми, потреби творчої самореалізації і самовдосконалення;

– соціальної – культури праці, позитивних рис емоційно-вольової сфери (самостійність, наполегливість, працелюбство, доброзичливість) [4].

Висновок. Виходячи зі всього вище написаного можна сказати, що при формуванні професійної компетентності майбутніх фахівців робітничих професій необхідно враховувати і моральну складову. Прищеплення моральних якостей повинно відбуватися в процесі отримання освіти під час викладання як загальних, так і профілюючих дисциплін. Це вимагає від викладачів перегляду змісту навчальних курсів з урахуванням важливого аспекту наявності моральної складової у формуванні професійної компетентності майбутніх фахівців.

Список літератури: 1. Л.Д. Кудрявцев, Образование и нравственность, ПАИМС, М., 1994, 95 с. 2. Субботский Е.В. Формирование морального действия у ребенка // Вопросы психологии. – 1979. – № 3. – С. 47–55. 3. Горбатюк Н.А., Стрельченко Г.М. Основи перукарської справи: Підручник. – К.: Грамота, 2005. 4. Кіндзерська С.Г. Модульно-компетентнісний підхід у формуванні навчальних планів та навчальних програм / С.Г. Кіндзерська // Розроблення Державних стандартів ПТО нового покоління: проблеми та перспективи. Матеріали круглого столу в рамках виставки «Інноватика в освіті України», ПТО НАПН України. – К., 2010. – С. 18–22. – 68 с. 5. В.А. Демин // Мониторинги образовательного процесса. – 2000. – № 4. – С. 35. 6. Вятютнев М.Н. Традиции и новации в современной методике преподавания русского языка / М.Н. Вятютнев // Научные традиции и новые направления в преподавании русского языка и литературы: Докл. сов. делегации на VI Конгр. МАПРЯЛ. – М.: Рус. яз., 1986.– С. 78–90.

*Осипова С.К.
м. Харків, Україна*

СОЦІАЛЬНО-ПРАКТИЧНА СПРЯМОВАНІСТЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНОЇ СФЕРИ

Майбутнє сучасної людської цивілізації істотною мірою визначається цілями і характером підготовки фахівців та їх ставленням до своєї професійної діяльності. Особливо важливою є підготовка кадрів інженерної сфери, економіці та менеджменті. Адже вони безпосередньо причетні до організації суспільного виробництва, його змісту і характеру відповідності потребам людей. Тому істотну роль в їх підготовці ві-